

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра природничих наук з методиками навчання

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ВК 12. Позакласна робота з біології та основ здоров'я

Спеціальність 014 Середня освіта (Біологія та здоров'я людини)

Освітня програма «Середня освіта (Біологія та здоров'я людини)»

Інститут психології і педагогіки
психолого-природничий факультет

2020 – 2021 навчальний рік

Робоча програма «Позакласна робота з біології та основ здоров'я» для студентів I курсу магістратури за спеціальністю 014 Середня освіта (Біологія та здоров'я людини)

Мова навчання: українська

Розробник: Грицай Н.Б., доктор педагогічних наук, професор кафедри природничих наук з методиками навчання

Робоча програма затвердження на засіданні кафедри природничих наук з методиками навчання
Протокол від «31» серпня 2020 №1

Завідувач кафедри природничих наук з методиками навчання

_____ (проф. Грицай Н.Б.)
(підпис) (прізвище та ініціали)

Робочу програму схвалено навчально-методичною комісією факультету
Протокол від «2» вересня 2020 року № 4

Голова навчально-методичної комісії психолого-природничого факультету

_____ (доц. Сяська І.О.)
(підпис) (прізвище та ініціали)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 01 Освіта/ Педагогіка	Вибіркова	
Модулів – 2	Спеціальність: 014 Середня освіта (Біологія та основи здоров'я)	Рік підготовки	
Змістових модулів – 2		1-й	1-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання: розробка програми гуртка		Семестр	
Загальна кількість годин – 90		2-й	2-й
		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3 самостійної роботи студента – 6	Освітній рівень: другий (магістерський)	16 год.	4 год.
		Практичні, семінарські	
		14 год.	4 год.
		Лабораторні	
		год.	год.
		Самостійна робота	
		60 год.	82 год.
		Індивідуальні завдання:	
		9 год.	
		Вид контролю:	
залік	залік		
Передумови для вивчення дисципліни (методика навчання біології та основ здоров'я, інноваційні технології навчання біології та основ здоров'я)			

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Позакласна робота з біології та основ здоров'я на сучасному етапі набуває все більшого значення. На позакласних заняттях учитель має широкі можливості врахувати індивідуальні особливості учнів, їхні інтереси, схильності, що нерідко переростають у професійні інтереси. У проведенні позакласної роботи з біології виникає багато труднощів. Вони викликані тим, що позакласна робота, як форма організації навчання, дуже багатогранна і вимагає творчого підходу до її проведення в кожному конкретному випадку. Причому варто враховувати місцеві умови, запити дитячого колективу, індивідуальні можливості та інтереси учнів та вчителя. Перед майбутніми педагогами поставлено завдання поживити позакласну роботу, збагатити її новим змістом, знайти більш раціональну методику проведення. Саме це є завданням курсу «Позакласна робота з біології та основ здоров'я».

Мета курсу «Позакласна робота з біології та основ здоров'я» – ознайомлення з особливостями позакласної роботи з біології та основ здоров'я, організацією, плануванням та змістом роботи гуртків, клубів різного профілю, питаннями екологічної освіти і виховання учнів, організацією роботи на навчально-дослідній ділянці, проведенням фенологічних спостережень, МАН, зокрема, з організацією роботи в позакласний час з обдарованою молоддю.

Основні **завдання** курсу – здійснити теоретичну та методичну підготовку майбутніх учителів до проведення позакласних занять з біології та основ здоров'я в школі; ознайомити з формами і методами позакласної роботи, допомогти студентам знайти найбільш раціональну методику їх проведення; навчити складати плани роботи гуртка, сценарії масових заходів; учити творчо підходити до організації позакласних занять.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні набути таких компетентностей:

ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК4. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК5. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями, застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК7. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК10. Здатність працювати в команді й вміння виявляти міжособистісну взаємодію.

ЗК11. Здатність реалізовувати стратегію сталого розвитку з метою екологізації суспільної та індивідуальної свідомості.

СК8. Здатність застосовувати сучасні методики та освітні технології в професійній діяльності для забезпечення якості освітнього процесу з біології та основ здоров'я.

СК 9. Здатність організовувати екскурсії, спостереження та експерименти з біології, складати творчі завдання та задачі;

СК10. Здатність застосовувати сучасні методики діагностування досягнень учнів, здійснювати педагогічний супровід процесів соціалізації та професійного самовизначення учнів, підготовки їх до свідомого вибору життєвого шляху.

СК12. Здатність створювати психологічний мікроклімат, що сприяє навчанню учнів, незалежно від їх соціально-культурно-економічного контексту.

СК13. Здатність упроваджувати здоров'язбережувальні та оздоровчі технології в педагогічній діяльності.

3. Очікувані результати навчання (базуються на результатах навчання, визначених відповідною освітньою програмою, та деталізуються)

ПРН 2. Аналізувати передовий педагогічний досвід і впроваджувати у своїй професійній діяльності.

ПРН 3. Застосовувати сучасні методики і технології навчання біології та основ здоров'я в професійній діяльності, зокрема й інформаційні.

ПРН 12. Проектувати урочну, позаурочну та позакласну освітню діяльність із біології та основ здоров'я з наступним застосуванням і аналізом; діагностувати та контролювати навчальні досягнення учнів з цих предметів.

ПРН 18. Ефективно взаємодіяти / комунікувати одноосібно, у складі команди, у мультидисциплінарному оточенні, дотримуватися у своїй діяльності сучасних принципів толерантності, діалогу і співробітництва.

ПРН19. Знати основні принципи збереження й зміцнення здоров'я, формувати ціннісні орієнтації щодо здорового способу життя; застосовувати в освітньому процесі здоров'язбережувальні та оздоровчі технології.

4. Програма навчальної дисципліни

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I

Форми і види позакласної роботи з біології та основ здоров'я

Тема 1. Вступ. Мета і завдання дисципліни.

Предмет, завдання і проблеми дисципліни „Позакласна робота з біології та основ здоров'я”. Розмежування понять „позакласна”, „позаурочна” та „позашкільна” робота. Історія становлення методики позакласної роботи з біології та основ здоров'я. Сучасний стан позакласної роботи з біології та основ здоров'я.

Значення позакласної роботи: розвиток інтересу, активізація пізнавальної діяльності, формування наукового світогляду, розвиток творчих здібностей та самостійності, профорієнтація, самореалізація учнів.

Принципи позакласної роботи.

Пріоритетні напрями виховання у позакласній роботі.

Завдання, основна мета організації позакласної роботи з біології та основ здоров'я в школі, її місце та значення в освітньому процесі:

Тема 2. Форми та види позакласної роботи.

Класифікація форм позакласної роботи – за кількістю учасників (індивідуальна, групова і масова) і тривалістю (епізодична та систематична).

Індивідуальна форма: спостереження та самоспостереження, досліди, догляд за рослинами і тваринами, читання наукової та науково-популярної літератури, підготовка доповідей, рефератів, складання колекцій.

Групова форма: діяльність гуртків, товариств, клубів.

Колективна (масова) форма: біологічні кампанії, вечори та свята, дні і тижні біології, інтелектуальні ігри, читацькі та науково-практичні конференції, години цікавої біології, рольові ігри, біологічні олімпіади, екскурсії і походи в природу.

Тема 3. Організація індивідуальної позакласної роботи з біології та основ здоров'я.

Популяризація біологічної літератури та літератури з основ здоров'я. Позакласне читання. Написання рефератів. Написання наукових робіт в МАН. Використання колекціонування в позакласній роботі. Застосування комп'ютерних технологій, мережі Інтернет.

Взаємозв'язок всіх форм і видів позакласної роботи між собою.

Тема 4. Гурткова робота учнів.

Мета роботи гуртка. Набір учнів у гурток. Структура гуртків. Обов'язки членів гуртка. Актив гуртка. Спрямованість роботи гуртків. Вибір профілю гуртка. Різноманітність гуртків. Форми організації гурткової роботи. Планування та облік роботи.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II

Позакласні заходи з біології та основ здоров'я

Тема 5. Види масової позакласної роботи з біології та основ здоров'я, особливості її проведення.

Планування та проведення масових форм позакласної роботи з біології та основ здоров'я. Підготовка до масових заходів та їх організація. Біологічні олімпіади. Години цікавої біології. Біологічні вечори і свята. Біологічні кампанії. Дні і тижні біології. Читацькі та науково-практичні конференції. Біологічні ігри: рольові, ситуаційно-рольові, комбінаторні.

Вікторини, турніри, аукціони, естафети, КВК, брейн-ринги, інтелектуальні ігри типу „Ерудит”, „Поле чудес”, „Що? Де? Коли?”, „Перший мільйон”, „Щасливий випадок”, „LG-Еврика”, „Найрозумніший”, „Слабка ланка”, ток-шоу, біуринги, тренінги, диспути та дискусії тощо.

Тема 6. Дослідницька робота учнів з біології та основ здоров'я.

Організація дослідів із живими організмами. Вимоги до тематики і методики проведення дослідницької роботи і фенологічних спостережень. Оформлення результатів роботи.

Проведення дослідів та організація спостережень у кутку живої природи. Методика організації куточка живої природи та індивідуальної роботи в ньому гуртківців. Список об'єктів куточка живої природи. Забезпечення тварин кормом, виготовлення кліток та іншого обладнання. Догляд за тваринами, ведення щоденника спостережень.

Науково-дослідна робота на пришкольній навчально-дослідній земельній ділянці. Методи і зміст роботи з учнями. Зміст і планування роботи.

Проведення дослідів і спостережень з основ здоров'я.

Тема 7. Шкільна біологічна преса.

Біологічна преса: стінгазети, електронні газети, фотогазети, відеорепортажі, радіогазети, журнали, бюлетені, стенди, біологічні календарі. Методика їх підготовки та випуску. Склад редколегії, розподіл обов'язків.

Виготовлення наочних посібників.

Використання інформаційно-комунікаційних технологій у популяризації біології та основ здоров'я людини. Соціальні мережі. Блоги.

Тема 8. Сучасні форми й методи екологічної освіти та виховання.

Екологічна і природоохоронна робота учнів різного віку в школі. Екологія, народознавство, краєзнавство. Планування та зміст роботи шкільної юннатівської секції товариства охорони природи. Нові нетрадиційні форми екологічного навчання і виховання учнів у позакласній роботі з біології (клуби, комплексні екологічні експедиції, навчальні екологічні стежки, екологічні табори, екологічні агітбригади). Закладання екологічної стежки, проведення на ній пізнавальних екологічних екскурсій та природоохоронних робіт. Формування екологічної культури школярів.

5. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
л		п	лаб	інд	с.р	л		п	лаб	інд	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
Змістовий модуль 1. Форми і види позакласної роботи з біології та основ здоров'я												
<i>Тема 1. Вступ. Мета і завдання дисципліни</i>	6	2				4	11	1				10
<i>Тема 2. Форми та види позакласної роботи</i>	10	2				8	10					10
<i>Тема 3. Організація індивідуальної позакласної роботи з біології та основ здоров'я</i>	12	2	2			8	10					10
<i>Тема 4. Гурткова робота учнів</i>	14	2	4			8	13	1	2			10
Змістовий модуль 2. Позакласні заходи з біології та основ здоров'я												
<i>Тема 5. Види масової позакласної роботи з біології та основ здоров'я та особливості її проведення</i>	12	2	2			8	15	1	2			12
<i>Тема 6. Дослідницька робота учнів з біології.</i>	12	2	2			8	10					10
<i>Тема 7. Шкільна біологічна преса.</i>	12	2	2			8	11	1				10
<i>Тема 8. Сучасні форми й методи екологічної освіти та виховання</i>	12	2	2			8	10					10

Модуль 2												
ІНДЗ				9							9	
Усього годин	90	16	14			60	90	4	4			82

6. Теми семінарських занять

7. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Планування роботи гуртків залежно від вікових груп.	2/2
2	Різні форми роботи на заняттях гуртка.	2/0
3	Фенологічні спостереження.	2/0
4	Індивідуальна позакласна робота.	2/0
5	Організація масових позакласних заходів.	2/2
6	Організація профілактики шкідливих звичок.	2/0
7	Інноваційні форми й методи екологічної освіти та виховання	2/0
	Разом	14/4

8. Теми лабораторних занять

9. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	<i>Тема 1.</i> Вступ. Мета і завдання дисципліни Відмінність між поняттями "позаурочна", "позакласна" та "позашкільна" робота з біології.	4/10
2	<i>Тема 2.</i> Форми та види позакласної роботи. Інноваційні технології у позакласній роботі з біології.	8/10
3	<i>Тема 3.</i> Організація індивідуальної позакласної роботи з біології. Самостійні спостереження учнів за рослинами	8/10
4	<i>Тема 4.</i> Гурткова робота учнів. Форми планування та обліку роботи гуртків	8/10
5	<i>Тема 5.</i> Види масової позакласної роботи з біології та особливості її проведення. Проведення біологічних олімпіад	8/12
6	<i>Тема 6.</i> Дослідницька робота учнів з біології. Робота гуртка юних фізіологів	8/10
7	<i>Тема 7.</i> Шкільна біологічна преса. Створення бюлетенів та літописів.	8/10
8	<i>Тема 8.</i> Сучасні форми й методи екологічної освіти та	8/10

	виховання Екологічні акції та операції.	
	Разом	60/82

10.Індивідуальні завдання (9 год.)

Складання програми роботи гуртка (за вибором).

11.Методи навчання.

МН1 –словесний метод (лекція, дискусія, бесіда тощо);

МН2 –практичний метод (практичні заняття);

МН3 – наочний метод (метод ілюстрацій і метод демонстрацій);

МН4 – робота з навчально-методичною літературою (конспектування, тезування, анотування, рецензування, складання реферату);

МН5 – відеометод у поєднанні з новітніми інформаційними технологіями та комп'ютерними засобами навчання (дистанційні, мультимедійні, веб-орієнтовані тощо);

МН7 – індивідуальна науково-дослідна робота здобувачів вищої освіти.

12.Засоби діагностики результатів навчання:

залік; модульний контроль; стандартизовані тести; презентації результатів виконаних завдань.

13.Критерії оцінювання результатів навчання

В університеті діє накопичувальна кредитно-трансферна система оцінювання програмних результатів навчання студентів, що реалізується в ході виконання і захисту практичних/лабораторних робіт, виконання ІНДЗ та модульного контролю, для яких визначено мінімальну кількість балів, яку слід набрати для формування рейтингового балу студента та виставлення його у залікову книжку і відомість успішності студентів з відповідними оцінками за національною та Європейською кредитно-трансферною системами на рівні 60% від запланованого.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою	
	для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90-100	відмінно	зараховано
82-89	добре	
74-81		
64-73	задовільно	
60-63		
33-59	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1-34	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

14. Розподіл балів, які отримують студенти*Залік*

Поточне тестування та самостійна робота								ІНДЗ	Мод. контроль	Сума
Змістовий модуль №1				Змістовий модуль № 2						
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	10	10-20	100
4-8	6-10	5-8	5-8	5-10	5-10	5-8	5-8			

15. Методичне забезпечення

1. Електронні варіанти лекційного курсу.
2. Програми гуртків.
3. Методичні розробки гурткових занять.
4. Методичні розробки позакласних заходів.

16. Питання для підготовки до підсумкового контролю

1. Поняття про позакласну та позаурочну роботу з біології та основ здоров'я.
2. Значення позакласної роботи з біології в освітньому процесі.
3. Форми позакласної роботи з біології.
4. Види позакласної роботи з біології.
5. Індивідуальна форма позакласної роботи з біології.
6. Епізодична групова позакласна робота з біології.
7. Гурток юннатів – основна форма позакласної роботи.
8. Взаємозв'язок форм і видів позакласної роботи.
9. Основні напрями позакласної роботи.
10. Індивідуальна позакласна робота з ботаніки.
11. Епізодична групова позакласна робота з ботаніки.
12. Гурткова робота з ботаніки.
13. Масова позакласна робота з ботаніки.
14. Індивідуальна позакласна робота з зоології.
15. Епізодична групова позакласна робота з зоології.
16. Гурткова робота з зоології.
17. Масова позакласна робота з зоології.
18. Індивідуальна позакласна робота з біології людини.
19. Епізодична групова позакласна робота з біології людини.
20. Гурткова робота з біології людини.
21. Масова позакласна робота з біології людини.
22. Індивідуальні і групові епізодичні позакласні заняття із загальної біології.
23. Гурткова робота із загальної біології.
24. Масова позакласна робота із загальної біології.
25. Позакласна робота з ботаніки.
26. Позакласна робота із зоології.
27. Позакласна робота з біології людини.
28. Позакласна робота із загальної біології.

29. Право участі у позакласній роботі.
30. Позакласна робота з основ здоров'я у 6–7 класах.
31. Планування роботи гуртка.
32. Організація роботи юннатів.
33. Вибір профілю гуртка.
34. Шкільні біологічні олімпіади.
35. Біологічні КВК.
36. Години цікавої біології.
37. Щоденник спостережень.
38. Куточок живої природи.
39. Фенологічні спостереження.
40. Науково-дослідна ділянка.
41. Позакласна робота з основ здоров'я у 8–9 класах.
42. Написання рефератів.
43. Популяризація біологічної літератури.
44. Організація дослідів з живими організмами.
45. Збирання колекції на біологічну тематику.
46. Екскурсії і походи в природу.
47. Біологічні ігри.
48. Конференції старшокласників.
49. Погляди на позакласну роботу в ХХ столітті.
50. Форми організації гурткової роботи.
51. Тижні біології. Тижні здоров'я.
52. Біологічні вечори та свята.
53. Робота з книгою у 6-7 класах.
54. Робота з книгою у 10-11 класах.
55. Обов'язки членів гуртка.
56. Набір учнів у гурток.
57. Вивчення видового складу тварин своєї місцевості.
58. Самостійні спостереження учнів за рослинами.
59. Робота гуртка юних фізіологів.
60. Інноваційні технології у позакласній роботі з біології та основ здоров'я.

17.Рекомендована література

Базова

1. Внеклассная работа по биологии / А. И. Никишов, З. А. Мокеева и др. Москва: Просвещение, 1980. 240 с.
2. Грицай Н. Б. Методика навчання біології: навчальний посібник. Львів: Видавництво «Новий світ – 2000», 2019. 312 с.
3. Грицай Н.Б. Методика позакласної роботи з біології. Дистанційний курс: навч. посіб. Рівне: МЕНУ імені академіка Степана Дем'янчука, 2010. 164 с.
4. Мороз І. В., Грицай Н. Б. Позакласна робота з біології: навчальний посібник. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2008. 272 с.

5. Олійник І. Позакласна робота з біології та хімії. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2005. 72 с.

Додаткова

6. Аливердиев А.А. Внеклассная работа со школьниками по охране водных ресурсов. Махачкала, 1989. 79 с.
7. Барна М. М., Барна Л. С., Яцук Г. Ф. Навчальні заняття з біології: можливі варіанти. Тернопіль: Астон, 2005. 140 с.
8. Богданова О. К. Сучасні форми і методи викладання біології в школі. Харків: Основа, 2003. 80 с.
9. Внеклассные занятия по биологии. Необычные формы и методы активизации познания / редактор-составитель Л.Ю. Ганич. Москва: Школа-Пресс, 2009. 160 с.
10. Гончар О.Д. Розвиток інтересу учнів до вивчення біології в позакласній роботі: Навчальний посібник. Київ: КДПІ, 1987. 84 с.
11. Гончар О. Д., Мороз І. В. Форми і методичні прийоми навчання біології: 6 клас : посібник для вчителя. Київ: Генеза, 2003. 144 с.
12. Гончар О. Д. Форми і методичні прийоми навчання біології: 7 клас : посібник для вчителя. Київ: Генеза, 2001. 112 с.
13. Грицай Н.Б. Методика позакласної роботи з біології: Курс лекцій. Рівне: МЕРУ імені академіка Степана Дем'янчука, 2005. 108 с.
14. Грицай Н.Б. Методика позакласної роботи з біології: програма курсу. Рівне: МЕРУ імені академіка Степана Дем'янчука, 2005. 23 с.
15. Журавель С.В. Дослідницька робота в сільській школі: посібник для вчителя. Київ: Радянська школа, 1984. 120 с.
16. Загальна методика навчання біології: навч. посібник / [І. В. Мороз, А. В. Степанюк, О. Д. Гончар та ін.]; за ред. І. В. Мороза. Київ: Либідь, 2006. 592 с.
17. Захлебный А.Н., Суравегина И. Т. Экологическое образование школьников во внеклассной работе. Москва: Просвещение, 1984. 160 с.
18. Зверев И. Д., Мягкова А. Н. Общая методика преподавания биологии: пособие для учителя. Москва: Просвещение, 1985. 191 с. (Б-ка учителя биологии).
19. Конюшко В. С., Павлюченко С. Е., Чубаро С. В. Методика обучения биологии: учеб. пособие. Минск: Книжный Дом, 2004. 256 с.
20. Корнеєв О. П. Юним фенологам. Київ: Радянська школа, 1984. 40 с.
21. Коцун Б. Б., Коцун Л. О. Основи Позакласної роботи: робоча навчальна програма. Луцьк : «Вежа», 2002. 26 с.
22. Макарович Н. М. Розвиток особистості учнів та формування інтересу до біології у позакласній роботі: навчальний посібник. Біла Церква: КОІПОПК, 2004. 46 с.
23. Програми гуртків з біології, екології, сільського господарства для загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладів / під ред. В. В. Вербицького. Київ: СМП –АВЕРС, 2001. – 235с.
24. Сборник материалов по экологическому образованию / С. Кунцевич, В. Зуев, С. Северин и др. Могилев, 2007. 132 с.

25. Шамрай С.М., Задорожний К.М. Біологічні експерименти в школі. Харків: Основа, 2003. 96 с. (Серія „Бібліотека журналу „Біологія”; Вип. 12).

18. Інформаційні ресурси

Посібники:

http://npu.edu.ua!/e-book/book/html/D/ipgoe_ktmn_Moroz%20I.V.%20Zagalna%20metodyka%20navchannya%20biologii/

http://npu.edu.ua!/e-book/book/html/D/ipgoe_ktmn_Gonchar_Formy_ta_metodychni_priyomy_navchannya_biologii/

http://npu.edu.ua!/e-book/book/html/D/ipgoe_ktmn_Mollis_Aktivnye_formy_metody/

Методика позакласної роботи з біології. Сторінка Наталії Грицай:

<http://grytsai.rv.ua/?cat=5>